Q. D. B. V.

EXERCITATIO ACADEMICA,

De

REGE ROMANORUM.

Qvam,

SUB PRÆSIDIO

VIRI CELEBRATISSIMI

JOH. CHRISTOPHORI WAGENSEILII

J. U. D. & Juris Publ. ac Lingvarum Oriental. Professoris bene meritissimi,

PATRONI, PRÆCEPTORIS ac HOSPITIS sui, omni honoris cultu & amore prosequendi,

publice disqvirendam proponit,

HERMANNUS DIETERICUS MEIBOMIUS, Helmstadiensis Saxo,

AUCTOR.

Ad d. XVI. *Septembr.* A. O. R. MDCXCI.

ALTDORFI,
Literis HENRICI MEYERI, Univ. Typographi.

SERENISSIMIS ET POTENTISSIMIS

PRINCIPIBVS

AC

DOMINIS

DN. RVDOLPHO AVGVSTO

DN. ANTONIO VLRICO

DVCIBVS BRVNSVICENSIVM

AC LVNÆBVRGENSIVM

DOMINIS SVIS CLEMENTISSIMIS

HAS STVDIORVM SVORVM

PRIMITIAS

HVMILLIME OFFERT

HERMANNVS DIETERICVS MEIBOMIVS.

I. N. D. N. J. C.

I.

IMmensum Civile corpus, hominumq; universum genus, stare ac librari sine Rectore non possunt, ipsaq; natura & ratio, summum aliqvem & excellentem in rebus humanis ordinem exposcunt. Ideo qvosdam in proximo sibi fastigio collocavit DEUS, qvibus summum rerum judicium, & jus ac arbitrium inferioribus dictandi leges concessit; aliis contra solam obseqvii, & à nutu Superiorum pendendi gloriam, reliqvit.

II.

Cunctas autem nationes & urbes, Populus, aut Primores, aut singuli regunt: *Tacitus l. 4. Annal. c. 33.* Postqvam enim imperandi parendiq; rationem, inter mortales necessitas induxit, eorundem per orbem sparsæ societates, aut Uni cuipiam, aut Pluribus, se addixere, aut in universum Populum, jus suum potestatemq; contulerunt. Optimum autem, & divino proximum regimini videtur, cuncta regendi onus ad unum devolvi, unumqve Imperii corpus unius Principis animo regi.

III.

Cæterum, invaluit jam olim duplex modus constituendi Principes ejusmodi, unus per Electionem, alter per Successionem. Aut enim hi, qvibus erat ea res in manu, supremam potestatem illi detulêre, cui nascendi sorte debebatur; aut, spreto natalium jure, optimum qvemqve

qve & dignisſimum, Imperio elegêre. Accesſit deniqve & tertius, ex utroqve mixtus.

IV.

Solet pasſim apud Auctores, de primi hujus & ſecundi modorum, præſtantia disqviri. Nimirum, ſunt, qvi Electionis auſpicium, à peculiari aliqva Reipubl. libertate, & evidenti divini Numinis cura arceſſunt, qvaſi hoc potisſimum genere tradendi Imperii, præſentior Deus, & manifeſtior cœleſtis deſtinatio comperiatur. vid. *Tacit. l. 1. Hiſtor. c. 15. ſeq. Plin. Paneg. c. 8.* Aliis, minore discrimine, & invidia Procerum, Princeps ſumi, qvàm qværi, majorqve Majeſtatis reverentia, & perpetua veneratio ac pietas, civium mentibus erga Principem, qvem non ſors ſed natura dedit, ingenita videtur. *Herodianus l. 1. c. 5. Barcl. Argen. I.* Verùm, habet uterqve modus ſua commoda, nec ab incommodis vacat. Illud verò controverſia caret, benè electum eſſe Principem; qvi, niſi electus foret, naſci debuiſſet: benè naſci, qvi, niſi natus eſſet, debuiſſet eligi. Interim, ſaluberrimum & minimis difficultatibus laborans ex Succesſionis & Electionis mixtura, temperamentum eſt, qvando ſcilicet non temerè qvidem, & absqve juſtis cauſis, a Regnatrice familia receditur, ſuccesſio tamen non valet, niſi ab Electione, & Procerum, qvin & Populi interdum, conſenſu, momentum & robur accipiat.

V.

Juvabit omnino, anteqvam de Rege Romanorum cogitata perſeqvar, occaſione illorum, qvæ de Electione & Succesſione diximus, altius paulo antiqvam in Imperio noſtro eligendi ſuccedendiq; rationem repetere. Nec alienum fore credo, paucis oſtendere prius, qvo jure primi Romani Imperatores ſummam rerum adminiſtra-

nistraverint. Sub initium igitur Monarchiæ Romanæ, hereditarium Imperium in Cæsarum familia fuisse certum est. Octavius enim Cæsar Augustus, cujus potissimùm auspiciis, ad unius arbitrium Res Romana devoluta est, inter præcipua firmandæ dominationis consilia, legem successionis habuit; cujus etiam regnatrix domus, ad Neronis usqve obitum, (cum qvo Cæsarum progenies defecerat) principalem dignitatem retinuit.

VI.

A Nerone, electitium esse cœpit Imperium, unde Galba apud *Tacitum l.1. Histor. c.6.* gloriatur, *se Deorum hominumq; consensu ad Imperium vocatum esse*, additq; postea: *Sub Tiberio, & Cajo, & Claudio, unius familiæ qvasi hereditas fuimus: loco libertatis erit, qvod eligi cœpimus.* Erat autem plurimùm eligendi jus penes Milites, electum confirmandi penes Senatum, ut Tacitus Augustus apud *Vopiscum*, militibus jure dicere potuerit: *Me, sanctissimi commilitones, primùm vos, qvi scitis Principes approbare, deinde amplissimus Senatus, dignum hoc nomine judicavit.* Postea Constantinus M. ac iterum Theodosius M. victores hostium, filios suos heredes rursus constituerunt, Imperio inter ipsos æqvis portionibus diviso.

VII.

Brevi interjecto tempore, Barbarorum prævalidæ in Italiam irruptiones, turbaverunt hoc institutum, atq; Heruli, Gothi, Vandali, Longobardi, nova regna ibi condidêre, novis legibus. Hos bello superatos, in ordinem redegit Carolus M. & Occidentale Imperium sibi vindicavit, atq; ab hoc perpetuâ denuò successione & hæreditate, ad posteros ejus, illud propagatum fuisse, magno consensu monumenta historiæ illius temporis comprobant, etsi accedens Procerum Populiq; consensus, saltem speciem

 ali-

aliqvam libertatis Principem eligendi præbuit. Scio qvidem Celeberrimum JCtum *Franc. Hotomannum*, ſive partium ſtudio abreptum, ſive imagine & ſimulacro electionis deceptum, in ſua *Franco-Gallia c. 6.* ſcribere, Regnum Caroli electione ad poſteros ejus tranſiiſſe. Cui ex noſtris qvoq; adſtipulatur *Chriſt. Lehmannus l. 2. Chronici Spir. c. 3.* Verùm, qvàm parùm hæc ſcriptoribus illius ævi conveniant, eruditè oſtendit Cl. *Bœclerus Comment. de rebus Sec. IX. & X. in Carolo M.* Indubitatum ſuccesſionis argumentum, Caroli ſupremæ diſpoſitionis tabulæ ſunt, qvibus Regnorum diviſio facta inter filios continetur. vid. *Eginhard. in vita Car. M. c. 33.* & *Petrus Pithœus*, qvi vitæ Caroli M. ab *Anonymo Engolismenſi* deſcriptæ, tabulas illas ſubjunxit *pag. 283. ſeqq.* it. *Goldaſtus Conſtit. Imp. T. 1. ad ann. 806. Otto Friſing. Chr. l. 3. c. 6.*

VIII.

Extinctâ dein in Ludovico IV. Carolingorum ſtirpe, necesſitas electioni Conradi I. Francorum Ducis locum fecit. Ex cujus conſilio, terris opibusq; præpollens Henricus Saxoniæ Dux, univerſi Francici Saxoniciq; Populi ſuffragiis, ſummam rerum poteſtatem adeptus eſt. vid. *Dithmarus Mersburg. l. 1. & Cuſpin. in ejus vita.* Ab hoc rurſus per Ottones I. II. & III. ſuccesſio continuata fuit. Neqve vero minùs poſt illos ſucceſſorii juris ratio in Henrico II. Ottonis I. ex fratre Henrico Rixoſo Bavariæ Duce, nepote obtinuit, cujus ſvaſu & auctoritate, Conrado II. Salico, Imperium delatum, *Sigebertus Gemblacenſis* & *Wippo in vita Conradi* memorant. Idem *Wippo*, Conradum, filium ſuum Henricum, *Principibus regni, cum tota multitudine Populi id probantibus, ſucceſſorem conſtituiſſe* narrat. Henrici vero IV. tempeſtate, turbato nimirum Reipublicæ ſtatu, lex in Comitiis Forchemenſibus anno 1077. de tollenda in po-

ſterum ſucceſſione, & introducenda libera electione, à Principibus Cæſari infenſis, auctoritate Romani Pontificis, qvi tum Gregorius VII. ante Hildebrandus dictus, erat, lata dicitur: cujus rei auctor eſt *Bruno, in hiſtoria belli Saxonici*, Scriptor ſynchronus qvidem, ſed partium ſtudio deditus. Præterqvam vero, qvod lex iſta, non ab univerſis Imperii Ordinibus, nec niſi a rebellibus, inſtinctu Pontificis, cui nullum in eam rem pondus erat, lata fuit, etiam filius Henricus V. a Patre jam ante deſignatus, ſucceſſit. Qvo ſine prole defuncto, qvanqvam priſtina ſuccedendi jura, magis magisq; imminuta, maximis in Republ. turbis occaſionem dederunt, nondum tamen omnis antiqvus ſuccedendi ordo, penitùs convulſus fuit. Lotharium enim II. qvi poſt Henricum V. Imperio præfuit, ſtatim iterum excepit Conradus, Agneta, Henrici IV. filia, & Henrici V. ſorore genitus. Poſt qvem licuit Friderico I. Conradi III. ex fratre nepoti, Henricum VI. ſucceſſorem ſibi nominare, cujus itidem filius Fridericus II. conſilio Patris, & conſenſu Principum, ſummæ rerum admotus legitur apud *Abbatem Ursperg. & Ottonem de S. Blaſio c. 45.* Maximè qvidem omnium Henricum VI. de extorto Cæſaribus per vim Procerum & atrocitatem Pontificum, jam inde ab Henrici IV. temporibus cœptam, reducendo ſucceſſorio jure, ſed irrito conatu, opponentibus ſe Saxoniæ Principibus, laboraſſe tradit *Gobelinus Perſona in Cosmodrom. c. 61.* qvi Auctor à Proavo meo b. m. è MSCto erutus primùm, Scriptoribus Rerum Germanicarum à venerando Dno. Parente 3. voluminibus editis, inſertus eſt. Excepit Friderici II. tempora, exitioſum & prope fatale Germaniæ Interregnum; cujus potiſſimùm tempeſtate, translata à Principibus & Optimatibus univerſis, vel ſaltem plerisq;

risq; ad Septemviros plena Imperatorum creandorum potestas fuit, sumtiq; post Rudolphum Habspurg. non ex una domo Cæsares, Germaniæ præfuerunt.

IX.

Id tamen maximum hodie Augustæ Austriacæ domus felicitatis argumentum est, qvod post inductum firmatumq; per Aureæ Bullæ sanctionem liberrimum eligendi modum, hactenus pluribus uno seculis, perpetua nec interrupta serie, Rectores Imperio dederit. Cujus tamdiu continuatæ qvasi possesionis causam, cùm à potentia ditionumq; amplitudine, qvâ reliqvos omnes Germaniæ Principes antecellit, tùm ab eo, qvod ipsius terræ velut murus aliqvis immanitati Turcicæ oppositus sint, rerum Germaniæ periti repetunt. Nisi autem admodum fallor, multum qvoq; prudentia Austriacorum rem juvit, vivi enim pleriqve in Domo suà successores qvæsiverunt, ne post fata ad aliam Gentem Imperii titulus temerè devolveretur. Exempla in Maximiliano & Ferdinando I[mis], Maximiliano & Rudolpho II[dis], Ferdinandis III. & IV. ac nuper admodum in Divino Principe JOSEPHO superius & hodiernum seculum tulit, qvos Parentibus aut Fratribus Imperatoribus vivis, indubitatos Imperialis dignitatis successores, Imperium vidit. Qvanqvam vero in tantum vires illius Domus creverunt, ut eripi invitæ Imperium sine summo discrimine neqveat, neqvaqvam tamen exinde credendum, augustam hanc dignitatem, ad Austriacos Principes, debito qvodam jure & succedendi lege pervenisse. Qvippe, constat antiqva eligendi libertas, cautumqve publicis Imperii legibus est, ne qvid electionis juri, consvetudinis hujus observantia adimatur. *Capit. Leopold. art. 36. & Josephi art. 35.* allegasse sufficiat.

X. Di-

X.

Diximus, qvibus modis olim, & nunc continuatum Imperium sit, veniendum jam ad propositum est, dicendumq; prius de nomine, qvo appellari consueverunt, qvi Imperatoribus adhuc vivis successores eliguntur. Sane, ut qvondam, ita & hodie qvoq; successores Regnorum diversa ab ipsis Imperantibus nomina tenent: atq; apud Romanos qvidem, Cæsar maxime appellabatur, qvi vivo adhuc Augusto, spei succedendi capax erat, hunc verò nostris institutis, nostroq; loqvendi more, vocamus Regem Romanorum.

XI.

Interim negari neqvit, novam hanc, & Aureæ Bullæ, ac vetustioribus Scriptoribus hujus vocabuli ignoratam significationem esse; neqve enim Aurea Bulla, aut monumentum ullum antiqvius de eo Rege Romanorum loqvitur, qvi in oppositione ad Imperatorem vivum, talis dicitur, sed, qvoties Regem Romanorum ab Imperatore distinguit Aurea Bulla, priore appellatione eum notat, qvi nondum a Pontifice est consecratus, solus tamen rerum potitur, ab ipso Imperatore nihil nisi nomine differens. Non enim videntur illa Verba *qvotiescunq; & qvandocunq; casus Electionis Regis Romanorum emerserit*, ab Aurea Bulla adhibita, laxiore interpretatione ad alios casus, qvam ad Electionem vacante Imperio instituendam trahi posse. Id qvod contra Arumæum probe advertit *Limnæus lib. 2. Jur. Publ. c. 15. n. 26. seqq. & in Annotam. ad Capit. Ferdinandi I. n. 15. seqq.* At vero is, de quo nostra instituitur disqvisitio, Imperatore adhuc inter mortales versante, ab Electoribus creatur, atqve cum Principibus Juventutis apud Romanos, Delphino Galliæ, Principe Asturiæ Hispaniæ, Principe item Walliæ in Britannia, a *Clapmario III. Arcan. 10.* aliisq;, comparatur: qvam tamen com-

parationem non adeo congruam, nec in omnibus similem esse, accuratiores notant.

XII.

Dum verò de nomine hoc qværi solet, num Regis Romani, an Regis Romanorum, vel, qvod qvidam volunt, Regis Germanorum melior appellatio sit? non adeò magnæ difficultatis ea res est. Qvod ad prius attinet, utrumq; sæpe, & Romanum, & Romanorum, sine didiscrimine dici solet, qvanqvam Auream Bullam & accuratiores Jurispublici Doctores, nomine Romanorum semper usos deprehendam. An autem Romanorum, qvàm Germanorum, Rex, meliùs dicatur, ex Cæsaris titulo definiendum videtur. Ex qvibus enim fundamentis, ipse Imperator Romanorum dicitur, ex iisdem & Rex eorundem, is, qvi certâ designatione ipsi successor constitutus, vocari potest. Dignitatem verò & auctoritatem Cæsaris Romani, consensu omnium Gentium accipit, qvi a Germanis Imperator eligitur, qvia æterno fœdere, Germaniæ Regibus, Cæsareum urbis Romæ Imperium cessit. Posset tamen & Regis Germanorum appellatio forsitan satis confirmari ex iis, qvæ passim in libro de *Imperio* nostro *Romano-Germanico* clarissimæ memoriæ Vir *H. Conringius* docuit, nisi recepti loqvendi moris rationem habendam esse consultissimum judicaremus, id qvod & rectè nos monuit *Limn. l. 2. de J. P. c. 15. num. 11.* Prudenti verò consilio Maximilianus I. Germaniæ Regnum ab Imperio Romano in Titulis suis primus distinxit, indeqve servatam hanc consvetudinem ad nostra usqve tempora reperio.

XIII.

Intelligimus igitur Regis Romanorum nomine eum, *qvi vivo adhuc & superstite Imperatore eligitur, ut absente illo, aut impedito, Imperii curam gerat, ipsoq; rebus humanis* *erepto,*

erepto, ſine ulteriore electione, plenam Imperatoris poteſtatem, titulumq; conſeqvatur.

XIV.

Eligitur Rex Romanorum eodem modo qvo Imperator, cujus actus, ut & Inaugurationis ſolemnia huc in medium adducere operæ pretium fore credo. Dabo autem brevitati operam, qvia cuncta pasſim ab aliis prolixe deſcripta reperiuntur. Illa vero inprimis, qvæ ad auguſta ſummorum Officialium munera ſpectant, accurate & ex inſtituto percenſentur in exqviſita *de Officialibus & Subofficialibus Imperii diſſertatione*, qvæ ſub præſidio Amplisſimi Dn. Præsidis, (qvem ad incomparabilis doctrinæ laudem & publicam venerationem nominaſſe ſufficiat,) hic loci a Carolo Welsero Reſpondente Nobilisſimo fuit habita.

XV.

Poſtqvam igitur Principes Electores, Regis Romanorum eligendi cauſa, in locum electioni deſtinatum convenere, Moguntinus Elector, accepto a Senatu Populoq; urbis de ſecuritate præſtanda juramento, diem electioni dicit, conventumq; cogit. Pridie ejus diei urbe qvamprimum egredi jubentur peregrinæ perſonæ publicæ omnes, qvæ nec ad aulas Electorum pertinent, nec jurejurando Senatui obſtrictæ vivunt, eoqve facto, portæ civitatis omnes occluſæ & obſeratæ manent. Ubi vero conſtitutus illuxit dies, ſummo mane per horam integram pulſantur campanæ, vectiqve eqvis ad Curiam Electores, in ſuis ſinguli conclavibus, depoſitis conſvetis veſtibus, habitum Electoralem induunt. Eccleſiaſtici togam ex panno coccineo rubro, pellibus ex albo & nigro variegatis, qvas Hermelinas vocant, ſuffultam & prætextam, gerunt; caput, pileo ejusdem panni, pellibusq; variegatis ſimili modo diſtincto, ornati. Seculares, pro panno togam &

pileum ex holoferico rubro confecta habent, cœtera habitus prioribus fimilis eft. Sic induti,eqvos ante Curiam confcendunt, templum petituri, biniq; plerunq; ordine incedunt. Legati tamen abfentium etiam anteriorum, præfentibus Electoribus loco cedunt. Inter proceffum Electoribus præfentibus, Marefchalli illorum hæreditarii, gladios vagina conditos, porrecto in altum mucrone, præferunt.

XVI.

Hoc ordine, ad templi ejus Urbis, in qva electio peragitur, primarii, portam, inter armatorum utrinq; circumftantes turmas, provecti, fimulatq; templum ingresfi, chorum petunt, fedesq; fuas occupant. Ex adverfo, altaris Trevirenfis fedet; a dextro latere Moguntinus, Bohemus, Bavarus & Brandenburgicus; a finiftro vero Colonienfis, Saxo & Palatinus confpiciuntur. Admiffis in chorum, qvibus illum ingredi fas eft, qvorumqve nomina e fcheda recitantur, fores ejus five per Marefchallum Pappenheimium, five illius Vicarium, Metatorem Imperii, **den Reichsqvartiermeifter/** intus obferantur. Inchoatur deinde hymnus *Veni Sancte Spiritus* &c. qvo finito, Suffraganeus plerunq; Moguntini, (nam interdum Epifcopus Würzburgenfis, interdum alii hoc officio functi funt) Miffam celebrat, qva durante, Electores Proteftantes, interdum in proximum facellum concedunt, interdum, cum muneris politici refpectus id utiqve concedat, manent præfentes. Poft Miffæ facra celebrata, Electores vel eorundem Legati, ad altare juramentum præftituri procedunt; cujus verba ex præfcripto Aureæ Bullæ latina funt, fed vernacula lingva proferuntur. Sententia hæc eft, qvod per eam, qva Deo & Imperio conjuncti funt, fidem, conceptis verbis religiofe jurent, fe creaturos effe Regem Roma-

norum eum, qvem hoc munere dignum, & inprimis idoneum ac ſalutarem eſſe putent, qvantum qvidem poſſint judicio & ingenio conſeqvi, nullo interveniente pacto, neq; largitione, neq; præmio, neq; pollicitatione. Primus Moguntinus, verba prælegente Trevirenſi (ſic enim a plerisqve proditum eſt, etſi *Juſtus Sinolt Schützius Collegii de Statu Rei Romanæ Exercit. 2. th. 14.* de Colonienſi hoc prædicat) jusjurandum dat, qvem excipiunt reliqvi, ac præſentes qvidem, ante abſentium Legatos, præeunte Moguntino. Eccleſiaſtici, dextra pectori admota, coram Evangelio S. Johannis, Seculares, Evangelii libro duobus digitis tacto, juramentum hoc concipiunt, ac Evangelici qvidem pro verbis, **alſo helffe mir GOtt und alle Heiligen /** qvæ Aurea Bulla reqvirere videtur, ſubſtituunt, **als mir GOtt helffe und ſein heiliges Evangelium.** Ac talem jurandi formulam, cum in Matthiæ Cæſaris Capitulationem qvoqve illata eſſet, omnes cæteræ hactenus ſervarunt. De Legatis ſciendum, eos in ſuam, & illorum, a qvibus mandatum accepêre, animam jurare, hac fere verborum conceptione: **Ich N. ſchwere in meine/ und des N. von dem ich Gewalt habe/ und geſchickt bin/ Seele.** Cum juramento præſtito, in conclave electionis ſeceſſerunt Electores, obſerata janua, claves ejus ſervandas Vice-Mareſchallus ſuſcipit, claves vero portarum civitatis, in ipſo conclavi conditæ jacent. Simul ac qvisqve Electorum ſuum occupavit locum, gravi ſermone Moguntinus cauſas exponit, qvare Rege aliqvo Romano opus eſſe videatur. Rogat deinde, ut eant in ſuffragia, colligitq; vota, ipſe ultimo loco a Saxone interrogatus, ſuum ſubnectit. Illud in ferendis ſuffragiis peculiare eſt, qvod Legati abſentium, ordinem Dominorum ſuorum obſervant: qvorum, ſi plures ab uno miſſi fuerint, primarius tantum votum & ſeſſionem habet.

 XVII. Poſt-

XVII.

Poſtqvam igitur vel unanimi conſenſu, vel plurimorum ſuffragiis, deſignatus Rex eſt, dato rei feliciter peractæ ſigno, Mareſchallus fores recludit, jubenturq; intrare Cancellarius Moguntinus, cum duobus Notariis, & binis ex cujuslibet Electoris curia conſiliariis, teſtium loco futuri. Ablegatur poſthæc aut Electorum aliqvis, aut uniuscujusq; nomine Legatus proprius ad Imperatorem, ſignificatum electionem eſſe factam, isq; ſimul rogatur, ut in conclave ſe conferre & electionem agnoſcere, ratamq; habere velit. Precibus annuens Imperator, electionis locum petit, ac poſtqvam de iis qvæ geſta ſunt, edoctus eſt, dato prius conſenſu, gratias Electoribus agit, tum qvod optime de Republica ſentiant, tum qvod ſuam familiam tam benevolo proſeqvantur affectu, polliceturq; ſe porro operam daturum, ne tantæ Imperii moli gubernandæ, Filius impar exiſtat, nec Electores olim tam propenſi in ſe ſuosq; ſtudii pœniteat. Tum ad Filium præſentem converſus, eidem gratulatur honorem, deq; grato erga Electores animo admonet. Excipiunt Regem votis qvoqve & gratulationibus Electores, qvibus ipſe pro collata Imperii dignitate gratias agit, affectumq; perpetuum ſpondet. Interea temporis, juſſu Moguntini Electoris, Cancellarius illius, inſtrumentum authenticum, de toto electionis actu, adhibitis Notariis & teſtibus conficit, ſignandumq; Electoribus præſentibus & abſentium Legatis tradit. Proximum eſt, ut in Capitulationem, qvæ plerumqve ante electionem legenda & perpendenda futuro Regi Romanorum traditur, fidem ſuam is obſtringat, ergo deducitur ad altare, qvod eſt in conclavi erectum, ac jurejurando, tacto ſacro Evangelio, ſe omnia ſollicite ſervaturum confirmat.

XVIII. Qvam-

XVIII.

Qvamprimum e sacello egressus sit, multa lætitiæ eduntur signa, pulsantur campanæ, exploduntur machinæ bellicæ, tubarumq; & tympanorum sonitu totum templum personat. Interea electus novus Rex, ad altare delatus, positis genibus ad orandum se componit. Consistunt utrinqve ad latera precantes Electores, finitisq; precatiunculis, qvibus Deo auspicia Imperii commendantur, ad sellam altari impositam, manum Electoribus commodantibus, conscendit, in illaq; considet. Tum vero canitur hymnus Ambrosii, *Te Deum laudamus* &c. Post eum decantatum, Rex altare deserens, medios inter Electores, per chorum, ad pegma vel theatrum qvoddam, in templo excitatum, procedit, ibiq; Præpositus Capituli Moguntini, aut alius, prout rerum conditio id fert, Populo electum denunciat, a quo vocivis acclamationibus exceptus, tandem splendido Electorum Principumq; comitatu, in palatium rursus deducitur.

XIX.

Cum sic electus est Rex Romanorum, id jam unum restat, ut solenni ritu inauguretur, qvapropter ea, qvæ ad panegyrin hanc reqviruntur, breviter commemorabimus. Scilicet, ante omnia huic ceremoniæ sacræ dies dicitur, cujus & Noribergæ ac Aqvisgrano Urbibus, significatio fit, ut Clinodia Imperii sibi concredita, submittere qveant. Afferunt hæc selecti Legati, qvæ ab istis, cum prospera lux coronationis exorta est, accepta, Electores Ecclesiastici mensæ juxta altare imponunt, ipsi interea, deposito electorali habitu, Regem in Pontificalibus suis exspectant. Seculares vero Electores, habitu electorali induti, ad palatium sive aulam Regis eqvis conten-

tendunt, ubi ſimul una cum Conſiliariis Electoralibus, Principes, aliiqve Imperii Proceres, nec non Legati exterorum Principum, magno numero conveniunt. Poſtqvam ii, qvos adeſſe oportet, convenere, proceſsionis ad templum fit initium, ac Miniſtris Principum præcedentibus, Bavarus cum aureo pomo in medio, Brandenburgicus cum ſceptro a dextra, a ſiniſtra cum corona Palatinus, eqvites conjuncti ſeqvuntur; Elector vero Saxoniæ ſolus cum evaginato gladio, Vicario vaginam præferente, Imperatorem præcedit, qvi tandem ſub uraniſco, a ſex vel octo ſenatoribus loci portando, ſeqvitur.

XX.

Ad templum ubi hoc ordine pervenerunt, Conſecrator habitu Epiſcopali indutus, & infula ſeu tiara Epiſcopali caput tectus, cum cæteris Electoribus Eccleſiaſticis, magnoq; cœtu Clericorum, e qvibus unus pedum Epiſcopale, alius librum Evangeliorum, itemq; alius thuribulum geſtant, qvidam vero ſigilla Imperialia e bacillo argenteo dependentia præfert, in limine Imperatorem Regemq; excipit. Dehinc Rex primo ad Oratorii ſedem ducitur, ubi in genua provolutus, preces peragit, poſtea, ad altare, ut benedictionem accipiat, contendit, tandemq; regale ſolium, ante altare poſitum, pannoq; aureo ornatum, & ſub regio tegumento collocatum, conſcendit. Incipit hinc officium Miſſæ, legiturq; Litania; Rex interim ad Oratorii ſubſellia, a cæteris Eccleſiaſticis deductus, in genua procumbit humi, precaturq; DEUM; qvibus precibus finitis, infula redimitus, & pedum manu tenens Conſecrator, ex novo Rege qværit, *Velitne Chriſtianam & Catholicam religionem retinere; Chriſtianam & Catholicam Eccleſiam defendere; Juſtitiam adminiſtrare; Imperium*

rium augere ; viduas & pupillos tueri , & deniq; Romano Pontifici debitum honorem exhibere, ac in ſumma ſe ita gerere, ut non ad ſuam , ſed totius populi utilitatem regnare , præmiumq; benefactorum ſuorum, non in terris, ſed in cœlo exſpectare videatur? Ad qvæ, ubi, ſe ita velle, Rex reſpondit, jureqve jurando, omnia ſe ita conſtanter ſervaturum confirmat, Conſecrator ad præſentes Principes, Populumq; univerſum converſus, perconctatur : *An viciſſim ſecundum Apoſtoli præceptum, jubentis omnem animam ſubditam eſſe debere Magiſtratui , huic Regi fidem & obſequium deferre, ejusq; Regnum confirmare parati ſint?* his pariter ab iis promisſis, Conſecrator Regis verticem , cervicem inter utrumqve humerum, pectus, & dextrum brachium, manuumqve volas, oleo catechumenorum inungit, additis ad ſingula, verbis : *Ungo Te in Regem oleo ſanctificato, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti.*

XXI.

Peracta unctione, Rex e ſacrario, in qvo oleum ipſi abſtergitur, priſco Imperiali cultu ornatus, ad altare revertitur, ubi Conſecrator ſtrictum ei Gladium porrigit, his verbis : *Accipe Gladium, per manus Epiſcoporum , licet indignas, vice tamen & auctoritate ſanctorum Apoſtolorum conſecratas, tibi regaliter impoſitum, noſtræq; benedictionis officio, in defenſionem Sanctæ* DEI *Eccleſiæ divinitus ordinatum, & eſto memor, de quo Pſalmiſta prophetavit, dicens: Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime, ut in hoc, per eundem , vim æquitatis exerceas , iniquitatis molem potenter deſtruas , & Sanctam* DEI *Eccleſiam , ejusq; Fideles, propugnes ac protegas, nec minus ſub fide falſos, quam Chriſtiani nominis hoſtes exerceas , viduas ac pupillos clementer adjuves ac defendas , deſolata reſtaures , reſtaurata conſerves, ulciſcaris injuſta , confirmes bene diſpoſita , quatenus hoc*

agendo, virtutum triumpho gloriosus, justitiæq; cultu egregius, cum Mundi Salvatore, cujus typum geris in Nomine, sine fine merearis regnare; qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen. Cum vero Consecrator dicit, *Accingere Gladio tuo &c.* Gladium vel ab ipso, vel ab alio, in vaginam reconditum, Electores Seculares lateri ipsius accommodant. Si qvi tamen absunt, Legatis eorum aut Vicariis, socias jungere manus non licet. Annulum porro digito inserit, addita verborum formula: *Accipe Regiæ dignitatis annulum, & per hunc catholicæ fidei cognosce signaculum, & ut hodie ordinaris Caput & Princeps Regni & populi: ita perseverabilis auctor & stabilitor Christianitatis & Christianæ fidei fias, ut feliciter in opere cùm Rege Regum glorieris, per eum, cui est honor, & gloria, per infinita secula seculorum.* Sceptrum deinde dextra, Globum aureum sinistra gestandum tradit, ita inqviens: *Accipe virgam virtutis atque æquitatis, qua intelligas mulcere pios, & terrere reprobos, errantibus viam pandere, lapsisq; manum porrigere: disperdasq; superbos, & eleves humiles, & aperiat tibi ostium Dominus noster* JESUS CHRISTUS, *qui de se ipso dicit: Ego sum ostium, per me si quis introiverit, salvabitur. Et ipse est clavis David, & sceptrum domus Israel, qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit, sitq; tuus ductor, qui educit vinctum de domo carceris, sedentem in tenebris & umbra mortis: & in omnibus sequi merearis eum, de quo Psalmista David cecinit: Sedes tua* DEUS *in seculum seculi, virga æquitatis, virga regni tui: & imitando ipsum, diligas justitiam, & odio habeas iniquitatem: quia propterea unxit te* DEUS, DEUS *tuus, ad exemplum illius, quem ante secula unxerat oleo exaltationis, præ participibus suis,* JESUM CHRISTUM *Dominum nostrum, &c.* Posthæc, Regium diadema Capiti imponunt Ecclesiastici Electores qvidem omnes, Con-

secra-

ſecratoris autem ſolius eſt dicere: *Accipe Coronam Regni, quæ, licet ab indignis, Epiſcoporum tamen manibus capiti tuo imponitur, quamq; ſanctitatis gloriam, & opus fortitudinis expreſſe ſignare intelligas, & per hanc te participem Miniſterii noſtri non ignores; ita, ut ſicut nos in interioribus Paſtores, Rectoresq; animarum intelligimur: ita, & tu, in exterioribus, verus* DEI *cultor, ſtrenuusq; contra omnes adverſitates Eccleſiæ Chriſti defenſor, Regniq; tibi a* DEO *dati, exiſtas, & per officium noſtræ benedictionis, vice Apoſtolorum, omniumq; ſanctorum ſuffragio, tui regiminis commiſſi utilis executor, regnatorq; proficuus ſemper appareas, ut inter glorioſos athletas, virtutum gemmis ornatus, & præmio ſempiternæ felicitatis coronatus, cum Redemtore & Salvatore Domino noſtro* JESU CHRISTO, *cujus nomen vicemq; geſtare crederis, ſine fine glorieris; qui vivit, & regnat, & imperat Dominus, cum* DEO *Patre, in unitate Spiritus S. per omnia ſecula ſeculorum.* Tandem pallium ſive paludamentum Caroli M. induitur, qvo ornatus, porrecto Electoribus Secularibus, vel eorundem Vicariis, Sceptro & Pomo, ex ſede precatoria ſurgens, moxq; a Trevirenſi & Colonienſi ad altare perductus, iterum jurat; ſe boni Principis Officium, qvæqve Chriſtianum Regem deceant, non neglecturum. Sumto poſtmodum Sacramento Cœnæ, Electores Eccleſiaſtici, præcedentibus Secularibus, in theatrum, regia magnificentia exornatum, ipſum comitantur, inqve ſolium Regium collocant. Nec mora, Moguntinus ſuo, & Collegarum nomine, Regi gratulatur, totumq; Imperium, cum omnibus ejus membris, ei rurſus qvam diligentisſime commendat. Hoc officio defunctus, cum reliqvis Eccleſiaſticis theatro deſcendens, chorum ingreditur, ibiqve Pontificalia veſtimenta exuit, qvod idem reliqvi qvoq; faciunt. Rex interim in ſolio ſuo permanet,

net, & præsentibus Electoribus Secularibus, qvosdam primariæ nobilitatis, pedibus suis advolutos, leviter sinistro humero ense Caroli M. tribus vicibus percutit, Eqvitesq; Auratos creat, atqve tradito postmodum Electori Saxoniæ Gladio, ex theatro descendens, in Solium ad altare extructum, se confert. Interea duo Canonici Aqvisgranenses, Regem adeunt, eumqve præstito juramento, certis qvibusdam solennibus, in Canonicum Ecclesiæ Aqvisgranensis, ex veteri more, recipiunt.

XXII.

Peracta omni Inaugurationis panegyri, Rex, Corona Imperiali, & reliqvo ornatu vetusto indutus, cum Electoribus, & cætera comitantium multitudine, eodem qvo venerant, ordine, per pontem ligneum, panno rubro aut variegato obductum, & floribus herbisqve constratum, Curiam pedester repetit. Qvo delati, ubi in separatis singuli conclavibus, reqviem nonnihil captarunt, fenestras Rex cum Electoribus occupat, tum prospectante illis, primus Elector Saxoniæ, Imperii Archimareschallus, sive ejus Vicarius, officio satisfacturus, eqvum in Curia, sive loco, ubi convivium celebratur, conscendit, qvo in avenæ acervum haud procul effusum, tantæ altitudinis, ut usqve ad pectus vel sellam eqvi pertingat, vectus, mensuram argenteam de eo implet, & radio complanatam, vel ipse statim iterum effundit, vel Pappenheimio Vicario, ut id faciat, tradit. Fixo postmodum in avenæ cumulum radio, traditoq; modiolo in manus Vicarii, ut avenam distribuat, ipse eundem, in qvo eqvum conscenderat, locum repetit. Cæterum, non patitur plebis, direptioni inhiantis, impetus, ut munere suo Vice-mareschallus recte fungatur, hinc continuo post Electorem, ipse qvoqve discedit, ave-

nam

nam plebi in prædam concedens, ſibi vero ſervans menſuram cum radio. Poſtqvam Archi-Mareſchallus muneris ſui partes explevit, Elector Brandenburgicus, Archi-Camerarius, aut ejus Vicarius, eqvo inſidens, ad forum properat, ibiq; e menſa, in medio ejus ſtrata, argenteas pelves, Malluvium nempe ſeu Pollubrum cum Gutturnio, itemq; Mantili accipit, indeq; in Curiam rediens, Imperatori aqvam manibus abluendis miniſtrat; Secularibus Electoribus reliqvis, ſi velint, aut qvibusdam ex Principibus, qvi adſunt, mantile tenentibus. Eqvum dehinc cum Gutturnio & Malluvio, itemqve Manutergio Sub-Camerarius Princeps de Hohenzollern refert. Excipit hunc Archidapifer Imperii, hodie Bavariæ Elector, vel ejus Vicarius, qvi ſimiliter eqvo conſcenſo, Culinam petit, indeq; vel e menſa, prope culinam, in foro publico ſtratam, fercula de bove, qvi biduo aut triduo ante inaugurationem tota urbe circumductus, integer variis animantibus farctus aſſatur, in patinas ſive ſcutellas argenteas impoſita ſumit, menſæq; Imperatoris, præeunte majoris ſplendoris cauſa, olim qvidem ipſo Archimareſchallo, nunc fere Vicario cum ſcipione, infert, ipſo bove furentis turbæ arbitrio relicto. Inſtrumenta autem officii, & eqvum, Vicarius, Comes de Zeil, ſibi vindicat. Archidapifero munere ſuo rite defuncto, ex noſtræ ætatis conſtitutione, ſuccedit Imperii Architheſaurarius, Elector hodie Palatinus, vel ejusdem Vicarius, nummosqve aureos & argenteos, Regis effigiem, aut Emblema, annumq; & diem Coronationis referentes, ex loculis ſibi a famulo ad latera eunte, ſubminiſtratis, eqves in publicum hinc inde ſpargit: Integrum deinceps munus, diſſeminando in confertisſimam hominum turbam nummorum reliqvos, Vice-theſaurarius Comes de Sin-

zendorf exseqvitur; qvi & ipse muneris præmium, eqvum, cum aliqva nummorum parte, more cæterorum Sub-Officialium refert. Ultimo tandem loco, muneri suo se accingit Rex Bohemiæ, Archipincerna Imperii, vel ejus Vicarius. Atqve ipse qvidem Rex, super eqvo, sive Coronam capite gestans, sive pileo Electorali tectus, scyphum argenteum, auro fere hodie obductum & coopertum, vinoq; aqva mixto plenum gestans, ad locum, ubi convivium peragitur, pergit, ibiq; ab eqvo descendens, eum Regi Romanorum ad bibendum porrigit, Eqvum vero cum scypho, Vice-Pincerna, Comes & Dominus de Limburg sibi retinet.

XXIII.

Tandem, ubi solennes, augusti muneris functiones, pro se qvisq; Electorum exsecutus est, regium paratur Convivium, oneratæq; lautissimis cibis mensæ, Imperator acccumbit, cujus benedictionem, Electorum Ecclesiasticorum is peragit, qvi prior ex illis fuit consecratus; finitisq; precibus, ArchiEpiscopus, in cujus Diœcesi panegyris peragitur, Collegis utrinqve stipatus, sigilla Imperialia ab argenteo baculo, 12. marcarum ponderis, cujusq;, pretium ex æqvo omnes persolvere tenentur, pendentia, ante Regem in mensa reverenter deponit. Qvæ, ubi ArchiCancellario Rex restituit, is majus sigillum, collo appensum, ad finem usq; convivii, ac donec in ædes suas revertitur, assidue gestat. Deinde ex ædibus illud per aliqvem de suis, ViceCancellario, Imperii super eqvo transmittit, cujus, ut & bacilli argentei, ipse evadit Dominus. Post Imperatorem, Electorum qvisq;, ad mensam suam, exqvisito pariter ciborum apparatu instructam, aureisq; & argenteis vasis atqve uraniscis, qvo tamen Treyirensis mensa plurimum caret, conspicuam,

assidet;

asſidet; neqve minus hodie abſentium Electorum menſæ, utut convivis epulantibus vacuæ ſunt, abacis ornatæ, patinis coopertis, tribus utplurimum, refertæ, uraniſcis obtectæ, miniſtrorumq; & apparitorum turba circumdatæ conſpiciuntur. Menſæ vero Electorum, ex moderna conſvetudine, ita locantur, ut Regia, cui Imperator una, ſi præſens eſt, accumbit, tribus pedibus, & ea, cui Auguſta asſidet, uno pede, ſint minus elevatæ, Principum vero menſas, uno vel duobus pedibus, altitudine ſuperent. Durantibus epulis, qvæ ſumtibus Cæſaris, excepta ſupellectile argentea, qvibus Electorum menſæ ſplendent, parantur, ſolet ex Fonte ante curiam ſaliente, & Aqvilam bicipitem plerunq; impoſitam habente, vinum rubrum & album profluere, panisq; è culina ſimilagineus projici. Peracto convivii ſplendore, Regem omnes freqventi comitatu in Palatium deducunt, acceptaq; abeundi licentia, ſuam qvisqve domum divertit.

XXIV.

His ita expoſitis, videndum nunc, ob qvas cauſas potisſimum Rex Romanorum vivo Imperatore eligi poſſit. Sane qvidem, vix mutabilis ſemper ad qvemlibet fortunæ ictum mortalium conditio, rerumq; ſubinde emergentium vicisſitudines, qvibus etiam ſumma Imperia ſubjacent, certi aliqvid definire permittunt. Ad præcipua tamen publicæ & communis utilitatis momenta ſpectat, ut ſucceſſor in Imperio certus ſit, neve rebus novis anſam det Cæſaris obitus, pravæq; aliorum, Imperio inhiantium, ſpes cohibeantur. Tum etiam, ne abſente aut impedito Cæſare, deſit, qvi curam Reipublicæ gerat, ne qvid illa detrimenti capiat. Sunt, qvi electionem hanc, non tam ad ſecuritatem Regni, qvam ad arcana Domus, & ſtabiliendum in Familia regnatrice regimen,

gimen, pertinere judicant. At enim vero optime per eandem Reipublicæ tranqvillitati, *Conringii ad Lampadium.* judicio consulitur, neqve periculum aliqvod perpetuæ eligendi libertati, a qvasi hereditaria hac succesfione imminet, qvemadmodum supra th. IX. jamdum diximus.

XXV.

Cum in conventu Electorum Coloniensi, A. 1530. instituto, id ageret Carolus V. Imperator, ut Ferdinando Fratri, Regis Romanorum dignitatem impetraret, tales, ceu ex *Sleidano l. 7. Comment.* aliisq; discimus, fere causas allegabat: Se diversis Regnis atqve populis imperare, neqve posse continenter morari in Germania. Esse turbulentum admodum & periculosum Orbis Christiani, præcipue vero Germaniæ Statum, propter disfidium Religionis, propter vim atqve potentiam Turcarum, propter nuper excitatam seditionem, atqve bellum Rusticanum, & qvia per Imperium multa inofficiose fiant, ac minus obseqventer. Fuisse qvidem de Ordinum omnium voluntate & consilio, superioribus annis institutum Imperii Senatum, at non præstari illi eam, qvam æqvum erat, obedientiam. Eam ob causam, videri sibi prorsus necessarium, ut creetur aliqvis sibi succenturiatus Romanorum Rex, velut alterum Imperii caput, qvi sit & ingenio præditus, & vigilans, & industrius, & potens, & amans pacis atqve concordiæ, & rerum Imperii non imperitus, & omnino talis, cui ipse fidere, & in qvo possit totus acqviescere. His autem dotibus ornatum, huic provinciæ sustinendæ magis aptum, non novisse se alium, præter Ferdinandum Fratrem, Hungariæ & Bohemiæ Regem, cujus etiam Regna atqve Regiones, veluti murus qvidam & propugnaculum, in totius Germaniæ salutem, furori Turcico objiciantur.

XXVI. Nu-

XXVI.

Nuper Augustissimus Imperator noster LEOPOLDUS, cum Augustæ Vindelicorum pleriqve Electores ipsi per sese, una cum Saxonis ac Brandenburgici absentium Legatis convenissent, iis in unum congregatis, gravi æqve ac disertissimo sermone prolixe ostendit, qvale qvantumq; periculum Imperio Germanico a Galliæ Rege immineat; qvomodo ruptis pacis Neomagensis & Vicennalium Induciarum sacris conventionibus, multa in Imperio loca occuparit; ut seditionibus in Hungaria facem & ferrum prætulerit, ingentiq; sumtu eas aluerit; qvod Turcarum Dominatori qvieto, & de bello minimè sollicito, ad Imperium immenso exercitu temere invadendum, autor, svasor, adjutor extiterit; qvod munimenta invicta in solo Germanico construxerit; qvod Electores ad Rhenum qvatuor, Principesq; complures, prope ad incitas redegerit; atqve hæc omnia, eum tantum in finem, ut aut sibi, aut Delphino Filio, Imperialem dignitatem vindicet. His igitur tot tamq; atrocibus malis, nullum aliud remedium superesse, qvàm ut Regis Romanorum creatione, ambitioni Gallicæ obex ponatur, & ut muricibus sternatur via, qva hactenus ad summum rerum humanarum arbitrium, & Europæ Monarchiam, Ludovicus XIV. impigre grassari cœpit.

XXVII.

Qvod igitur non possit modo, sed fas sit etiam, si Reipublicæ necessitas exigat, Regem Romanorum eligi, non qvidem dubitandum videtur; illud tamen expendendum est, cui de causis eligendi Regis Romanorum disponendi potestas competat, utrum solis Electoribus, an vero reliqvis etiam Imperii Ordinibus? Certum eqvidem est, nullam ea de re a Ferdinandi I. electione ad

tempora usqve Pacis Westphalicæ motam Electoribus controversiam fuisse, Sed in Instrum. Pac. Osnabr. art. 8. §. 3. habeantur &c. inter alia constitutum est, qvod *in proximis Comitiis, ex communi Statuum consensu, de electione Romanorum Regum agi & statui debeat*; qvæ tamen res eventu caruit. Hincq; denuo Ordines Circuli Saxonici Infer. An. 1652. Lunæburgi congregatos, ursisse reperio, ut, ceu æqvitati congruum, de re ad communem salutem pertinente, in commune consulatur. Ipsa verba ex *Contin. Theat. Europ. ad An. 1652. p. 306.* adscribere lubet: Dieweil an Erwehlung eines Römischen Königes den sämtlichen Ständen hoch angelegen / damit das Römische Reich in seiner Form und legibus fundamentalibus unverruckt bleibe / so ist nicht unbillig / wann bey Lebzeiten eines Römischen Kaisers ein Römischer König zu erwehlen / daß dessen Ursach / sämtlichen Ständen eröffnet / und mit ihnen zu Rathe gestellet werde. Atqve hinc Auctor Monitorum secundum qvæ formanda perpetua Capitulatio, & qvæ *Tomo XI. Diarii Europæi 1664.* inserta habentur, censuit, eam formulam, qvam mox Thesi seqventi integram dabimus, emendandam, & his potius verbis concipiendam esse: Wir sollen und wollen --- die Churfürsten / ihre Nachkommen und Erben / zu jeglicher Zeit bey ihrer freyen Wahl eines Römischen Königes / nach Inhalt der güldenen Bull / oder auch bey Lebzeiten eines Römischen Kaysers / mit / oder ohne desselben Consens / so offt und fern es Churfürsten / Fürsten und Stände dem H. Römischen Reich nothwendig und nützlich befinden.

XXVIII.

Cæterum disqvisitioni illi, utrum ad electionem Regis Romanorum consensus Imperatoris sit necessarius, & an invito etiam adjungi is possit? publicis legibus hoc

nostro seculo omnis dubitandi materia præcisa est, ut mirari subeat, nonnullos Juris Publici Doctores in negativam sententiam abire. Cum enim Rudolphus II. cujus tempestate orta hæc primum controversia fuit, in electionem Matthiæ fratris, qvi reluctanti adjungebatur, qvamvis ab Electoribus rogatus, ægre consentiret, (ceu liqvet aus Kayser Rudolphs Bescheid und Resolution über die Wahl eines Römischen Königes / apud *Goldastum Parte 2.* der R. S. *p. 388.*) ut in posterum omnis difficultas tolleretur, expresse Matthiæ Cæsaris Capitulatione *§. 35.* cautum fuit, ut Electoribus, Regis Romanorum vel in Cæsaris adjumentum, vel alia Imperii necessitate aut utilitate exigente, vivo Cæsare eligendi libertas, vel cum consensu ejus, vel sine illo, siqvidem citra sufficientes causas recusaretur, integra & illibata esset, qvæ talis est: Verba sunt: Wir sollen und wollen die Churfürsten/ Ihre Nachkommen und Erben / zu jeder Zeit / bey ihrer freyen Wahl eines Römischen Königes / dieselbe/ so offt sie es einem Kayser zu Behülff/ oder sonsten dem Heil. Römischen Reich nothwendig und nützlich befinden / auch bey Lebzeiten eines Römischen Kaysers / mit / oder wann derselbige auf angelegte Bitte der Churfürsten ohne genugsame erhebliche Ursachen / verweigert werden solte / ohne eines regierenden Kaysers Consens, vorzunehmen/ geruhiglich bleiben/ und gantz unbedrängt lassen. Non dissimulandum, repeti eandem hanc formulam, verbis qvasi iisdem in Ferdinandi II. *art. 34.* Ferdinandi III. *art. 38.* & Ferdinandi IV. *art. 36.* Capitulationibus; at, in Capitulatione Augustissimi LEOPOLDI nostri, ab antiqva sermonis ista conceptione recessum est, notabili discrimine; omissa enim fuere verba, so offt sie es einem Kayser zu Behülff/ sive, so offt sie es einem Kayser zu Behuf / ceu legunt

gunt

gunt Ferdinandi III. & IV. Capitulationum exempla: qvin & amplius resectum totum illud: Wo derselbig (Consens) auf angelegte Bitte der Churfürsten / ohne genugsame erhebliche Ursachen verweigert werden solte; contra, post verba veterum Capitulationum Römischen Königes/ insertum, nach Inhalt der güldenen Bull / und dieselbe jedesmal und auf alle Fäll / wann sie es vor nöthig/ und zu Erhaltung der Grund-Gesätz und dieser Capitulation / oder sonsten ꝛc. unde sic habet contextus integer: Und insonderheit sollen und wollen Wir --- die Churfürsten / ihre Nachkommen und Erben / zu jeglicher Zeit bey ihrer freyen Wahl eines Römischen Königes/ nach Inhalt der güldenen Bull / und dieselbe jedesmal / und auf alle Fäll/ wann sie es vor nöthig/ und zu Erhaltung der Grund-Gesätz/ und dieser Capitulation oder sonsten dem Heil. Römischen Reich nothwendig und nützlich befinden/ auch bey Lebzeiten eines Römischen Kaysers / mit oder ohne desselben Consens, vorzunehmen/ geruhiglich bleiben und gantz unbedrängt lassen. Verisimile autem fit, emendatione ista, & Electores, & Imperatorem pariter suis rebus consulere voluisse; atqve Electores qvidem, ut Regis Romanorum etiam invito Cæsare eligendi arbitrium tanto magis sibi vindicarent; Imperatorem vero cavisse, ne se invito electus, pro Vicario sibi obtrudi possit.

XXIX.

Convenit Rex Romanorum cum Imperatore, ratione dignitatis ferè in omnibus, qvæ Imperatori competunt. Gaudet enim instar Cæsaris, Titulo Majestatis. *Rec. Imp. Wormat. de Anno 1535.* passim. Præcedit omnes Reges Principesq;, ceu infra probatum dabimus. Competit ei titulus allezeit/ sive zu allen Zeiten Mehrer des Reichs/ *Rec. Imp. Spir. de Anno 1542. in principio; Rec. Imp. Norib.*

Anni

Anni 1542. in pr. & pluribus aliis ; latina etiam lingva, non modo Augustus *Libr. d. Pac. Const.* verum etiam semper Augustus dicitur : ut in *Sigillo Ferdinandi III. Roman. Regis.* Utitur Aurea Bulla, *Capit. Ferdinandi III.* Audit porro Caput Imperii, *Rec. Imp. de Anno 1555. §. 66.* und im Fall/ *R. I. de Anno 1564. §. 5.* So unterstunden sich/ & in Literis Caroli V. ad Commissarios Augustanos legitur, nach uns im Heil. Reich das obriste Haupt. Dicitur qvoqve una cum Cæsare Advocatus Ecclesiæ Christianæ. Qvin, ut generalis habet Doctorum regula, Rex Romanorum omnia potest, qvæ Imperator; licet non omni tempore, nec suo semper nomine.

XXX.

Manet tamen adhuc inter utrumq; differentia ; Rex Romanorum electus, in sigillis & insignibus Aqvilam duntaxat simplicem, at Imperator bicipitem gerit. Imperator Regi Romanorum tribuit Titulum Seiner Liebden *Rec. I. Anni 1544.* §. und dieweil aber/ Rex Romanorum vero Imperatori adscribit Majestatem, *Rec. Imp. Norib. de An. 1542. in princ.* & alibi passim. Qvin, & Dominum suum appellat, cujus rei vel idem Recessus Imperii Noribergensis, præter documenta alia innumera, fidem rursus facit. Interdum tamen conjunctim Titulus Liebden & Majestät Cæsari a Rege Romanorum tributus reperitur, uti in *partis 1. Ordinationis Cameræ præfatione.* Porro, neqve Regi Romanorum titulum Invictissimi, qvi Imperatoris proprius, temere tributum legas ; neqve Cameræ Spirensis Judex & Assessores, aliiqve Camerales, jurejurando fidem suam Regi Romanorum, qvemadmodum Imperatori, adstringunt, ipsis Ordinationibus Cameralibus manifestum ejus rei facientibus indicium. Deniqve, qvod maximum est, Cæsar nunqvam Regis Romanorum, sed

ſuo ſolius nomine, Imperii negotia expedit; Rex vero non Imperatoris modo nomine cuncta peragit, ſed & Commiſſarios ſibi a Cæſare junctos ferre tenetur. Plura huc facientia *Limn. ad Capit. Maximiliani II. art. 28.* ſi conſulatur, ſuppeditabit.

XXXI.

In qvæſtione, an Regi Romanorum Majeſtas competat? utri contradictionis parti, ob hinc inde gravisſimorum Virorum auctoritates, accedendum ſit, pene incertus hæreo. Qvin & argumentis ſeſe tuentur. Qvi Majeſtate illum decoratum volunt, hæc potiſſimum afferunt. Primo, qvod is titulo Majeſtatis gaudeat, & ei Majeſtas pasſim in Imperii Recesſibus tribuatur: ceu patet ex *Receſſus Imp. Auguſt. 1555. & Receſſus Spirenſ. 1557.* inſcriptionibus: Abſchied der Römiſchen Königlichen Majeſtät. Deinde, qvod utatur plenitudine poteſtatis. *Receſſ. Imp. 1542.* §. Wird ſich aber jemand. ibi: Setzen und ordnen auch darauf / aus rechten Wißen/ von Römiſchen Kaiſerl. und Königlicher Macht und Vollkommenheit. Accedit, qvod in Ipſum posſit committi crimen læſæ Majeſtatis. Qvi aliter animati ſunt, dicunt falli adverſæ ſententiæ Patronos, vocabulo Majeſtatis, qvod non poteſtatem ſolùm, ſed & dignitatem ſæpe ſignificat. Ad cætera reſpondent, plenitudine poteſtatis, non ex ſe, ſed mandato Imperatoris, Regem Romanorum uti, cum certisſimum ſit, ipſum perpetuam & abſolutam poteſtatem non habere, ſed jura Imperatoria exercere tum demum, qvoties Imperator abſens, vel aliis impeditus negotiis eſt. Ad hæc, crimen læſæ Majeſtatis committi qvoq; in Electores Imperii, qvibus tamen propria & abſoluta Majeſtas, omnium confesſione non competat: Sed, de qvibus omnibus prolixius agit

Myle-

Mylerus ad Rumelinum in A. B. p. 3. disp. 2. th. 6. Cæterum, omnis difficultas ex ambiguitate vocabuli Majestatis provenire videtur, qva explicata, evanescet illico. Qvod si enim cum *Gabriele Schwedero V. C. in Introduct. Juris Publ. parte generali c. 2. §. 19.* eam dicamus Majestatem, qvæ infert *summam dignitatem, externum splendorem, summum honorem, & reverendam amplitudinem*, nemo tam perfrictæ frontis erit, qvi hanc Regi Romanorum inesse, eat inficias. At vero si Majestatem, summum rerum arbitrium, jus plenum imperandi, legibusq; cunctis solutam, inq; omnes subjectos universalem & irrevocabilem potestatem definiamus: sive, si verbis viri longe eruditissimi *Joh. Henrici Bœcleri* ex *l. 2. Instit. Polit. c. 1.* qvanqvam non simili contextu, depromtis, dicamus, Majestatem esse potestatem summam, qvæ aliam non agnoscit superiorem nisi divinam; a qva cætera omnia pendent, & ad qvam referuntur in civitate, sive in imperandi parendiq; ordine; qvæ vices DEI cuncta gubernantis, in certo cœtu refert; qvæ legis munus, omnem harmoniam concinnantis, vivo qvodam præsentissimoq; ministerio obit; qvæ non impeditur, non suspenditur, non judicatur ullo humano arbitrio, aut vi cogente, nisi per arma & scelus; qva nihil veneratione sanctius, nihil fastigio in rebus humanis augustius habetur; in summa potestatem, supra qvam & contra qvam, & sine qva, nihil potest lex aut jus civitatis qvam regit: talem, inqvam, si Majestatem accipimus, longe aliter de Rege Romanorum sentiendum fuerit.

XXXII.

Conveniens est, post ea, qvæ de Majestate diximus, videre, qvis locus Regi Romanorum inter cæteros Orbis Reges competat? Sane, cum Rex Romanorum certa designatione ad Imperii successionem provectus, id con-

consequatur, ut eadem fere, qva Imperator dignitate polleat, ipsiq; sine novo Procerum consensu aut electione succedat, optimo jure proximum a Cæsare locum sibi vindicat, cæterisq; Imperantibus dignitate superior habetur. Datum qvoqve hunc ipsi locum esse in Ceremoniali Pontificum libro, qvem Paris de Grassis Magister Ceremoniarum tempore Julii II. Pontificis anno 1504. conscripsit, legimus, ubi hæc series reperitur: Imperator Rom. Rex Romanorum, Rex Galliæ, Rex Hispaniæ &c. Mota tamen Regi Romanorum a Galliæ Rege Anno 1533. controversia est, qvæ postmodum ab utraqve parte inter Scriptores disputata fuit. Argumenta, qvæ pro Rege Galliæ afferri solent, habet *Limn. l. 2. de J. P. c. 15. n. 44.* ad qvæ respondet *Crusius de jure προεδρίας l. 3. c. 2.*

XXXIII.

De potestate Regis Romanorum, qvam vivo Imperatore exercet, notandum, eandem ipsi cum Imperatore vivo non posse tribui, neqve aliam, saltem regulariter & ordinarie, qvam ex commissione Imperatoris, accuratiorum Juris Publici Doctorum sententia ipsi competere; cum unius rei dominium uno eodemqve respectu penes duos in solidum esse neqveat, verumqve sit, qvod Saxoniæ Electorem adversus Ferdinandum I. tum Regem Romanorum, apud *Sleidanum l. 8. Comment.* ursisse legimus, Principes ac Ordines Imperii non teneri Regi Romanorum ulla fide vel jurejurando, nisi post mortem Cæsaris. Qvæ qvidem sententia nostra robur accipit ex Literis Caroli V. Imperatoris in Belgium discedentis, ad Electores & Ordines Imperii, apud *Goldast.* Neqve nobis negotium aliqvod facessunt ea, qvæ qvidem complura sunt, & ad qvorum aliqva jam in iis,

qvæ præcedunt, digitum intendimus, Recessuum Imperii testimonia, qvibus Ferdinandus I. simulacrum aliqvod summæ potestatis sua auctoritate exercuisse videtur, nimirum an statt und im Namen Kayserl. Majestät und für sich selbst; itemqve ei tribuitur Königliche Macht/ Vollkommenheit und Regierung. Primum enim, præterqvam qvod in aliis Imperii Recessibus, Cæsaris solum nomine, agenda egisse legitur, non inauditum est apud JCtos, eum, qvi mandatum suscepit, incipere etiam aliqvid tum proprium exercere *arg. l. 12. ff. de Off. Proconf.* junctæ *l. 1. §. 1. de Tutor. & Cur. datis.* Deinde, verbis apertissimis in omnium Regum Romanorum Capitulationibus cautum est, ne ullam potestatem, Reipublicæ administrationem, aut prærogativam sibi ullatenus vindicent, Cæsare invito. Sic enim dicitur: Wir sollen und wollen uns auch keiner Regierung noch Administration im Heil. Römischen Reich / oder anders unterziehen / dann so viel uns dessen von Kayserlicher Majestät vergönnet und zugelassen wird / daß wir auch Ihro Kayserl. Majestät/ die Zeit Ihres Lebens/ an Ihrer Hoheit und Würden des Kaysertlhums / keine Irrung oder Eintrag thun sollen und wollen.

XXXIV.

Recte tamen Vicarium Imperatoris Regem Romanorum appellari, dubio caret, nisi qvod Elector Palatinus intercedit, sibi vicarias vices Imperatoris competere, etiam cum is peregre abest, ex *Aureæ Bullæ c. 5.* & veteri privilegio contendens. Contrarium tamen tuentur alii, reputando, Vicariorum, de qva Aurea Bulla loqvitur, constitutionem, Interregni incommodis oppositam, ad absentiæ casum, aliaqve Imperatoris impedimenta, produci non posse.

XXXV.

Poterant his, qvæ hactenus diximus, plura afferri, ad illustrationem nobilissimi argumenti pertinentia. Verum ego, tenuitatis ingenii memor, finem huic qvalicunq; conatui Academico impono, bene precatus JOSEPHO, Regi Romanorum, nuper divinitus electo, & Imperio dato, cui paria olim, cum Augusto Patre, adversus hostes auspicia, felix Imperium, serumq; ad æthera, unde demissus, excessum, DEUS, Germanici Imperii tutor & conservator, benignus concedat.

Ita faxit!

DICTUM VOTIS OMNIBUS.